

OXFAM STANDARDY DOTYCZĄCE SYTUACJI KRYZYSOWYCH W ODNIESIENIU DO PŁCI

—
WYDANIE Z ROKU 2022

Październik 2022 r.

OXFAM

Autorki: Zorica Skakun i dr Luisa Dietrich

PODZIĘKOWANIA

Do przeglądu strategii Oxfam dotyczących sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci (na lata 2022–2025) doszło dzięki partycypacyjnemu procesowi z udziałem całej konfederacji. Przewodził mu Zespół GHT ds. Płci. W efekcie powstały także zmienione standardy dotyczące sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci (edycja z roku 2022). Proces składał się z ankiety online, warsztatów na temat współtworzenia, dyskusji w grupach fokusowych oraz wywiadów z platformami regionalnymi GHT, państwami i realizatorami programów z całej konfederacji. Pozwoliło nam to udoskonalić kontrolę nad projektem i ułatwiło dzielenie się opiniami.

Dziękujemy za finansowe i praktyczne wsparcie organizacji Oxfam z USA i Kanady, a zwłaszcza za pracę, jaką Tara Gingerich i Fatuma Shideh włożyły w rewizję naszych strategii i standardów.

Doceniamy poświęcony czas oraz bezpośredni i pośredni wysiłek całego personelu.

Dziękujemy Zespołowi GHT ds. Płci za świadome przywództwo, koordynację projektu oraz praktyczne wsparcie. Osoby, które nam pomagały, to: Julie Lafrenière, Edith Muluha, Iulia Andreea Toma, Maria Libertad (Libby), Xaria Wong, Ignacia Ossul i Fidaa Alaraj (tymczasowo przeniesiona do innego zespołu).

Doceniamy wkład Lydii Zigomo, Nigela Timminsa, Marty Valdez, Lisy Bay, Stephena Rousa i Henry'ego Isury, którzy dzielili się z nami swoimi spostrzeżeniami na temat usytuowania strategii i standardów w kontekście mandatu humanitarnego oraz tego, jak w jego ramach założenia te mają szansę ewaluować.

Dziękujemy całemu personelowi Oxfam ze wszystkich partnerów konferencji. Swoje pomysły i komentarze przekazały nam następujące osoby: Aime Lukelo, Alex Shoebridge, Alexandra Douard, Amadou Idi, Ana Nietzen, Anisa Osman, Ankets Petros, Amina Hersi, Asuncion Lopez Quintana, Aye Nyein Hlaing, Benedetta Gualandi, Bisika Thapa, Brittany Lambert, Bruno Chaves, Caroline Muturi, Christina Kwangwari, Christine Lundambuyu, Clementine Novales, Colm Byrne, Emily Farr, Erlande Fanord, Esther Ekoue Ekoue, Fatuma Shideh, Florence Uwineza, Francesco Rigamonti, Gabriela Luz-Meillet, Giuseppe Selvaggi, Hadeel Qazzaz, Hannah Scott, Husnia Alkadri, Ines Smyth, Ingrid Kamikazi, Isabelle de Champlain Bringue, Jean Olenga Lomami, Jocelyn M. Villanueva, Jose Chacon, Juan Jose Tarres Sanjurjo, Julie Thekuddan, Kasey Ochiltree, Katja Kjar-Levin, Khin Zar Mon, Laurence Hamai, Lily M S Seguin, Lindsey Grimshaw, Magali de Biolley, Maria Bonilla, Marilia Leti, Margret Muller, Melanie Kesmaecker-Wissing, Muhammad Usman, Namalie Jayasinghe, Nang May Phu Mon, Nesrine Aly, Nicolette Matthijsen, Pilar Orduna Garcia, Raissa Azzalini, Rachel Hastie, Rebecca Shadwick, Rodilyn Tata Bolo, Ruth James, Salomao Tembe, Sam van den Berg, Sandra Sotelo, Saskia Harmsen, Sebastian Thomas, Shreeju Shrestha, Sophie Dupont, Suzan Alostaz, Tara Gingerich, Virginia Mura, Wendy Tayengwa, Zubin Zaman.

Zdjęcie na okładce: Placówki RWWS Women's Center dają kobietom szansę na wyrwanie się ze względnej izolacji ich domów i nawiązanie przyjaźni. Bangladesz. (Zdjęcie: Fabeha Monir/Oxfam)

SPIS TREŚCI

Podziękowania	2
1 Wprowadzenie	4
2 Nasze fundamenty i standardy	6
2.1 7 fundamentów Strategii dotyczących sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci	6
2.2 15 Standardów dotyczących sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci	8
3 Droga do wdrożenia celów	9
3.1 Założenia dotyczące wdrażania celów	11
4 Minimalne wymogi instytucjonalne	18
Załączniki	19
Załącznik 1 Zasady feminizmu Oxfam	19
Załącznik 2 Cztery filary podejścia humanitarnego Oxfam	20
Załącznik 3 Glosariusz	21
Uwagi	23

1. WPROWADZENIE

Organizacja Oxfam już dawno zobowiązała się, by „priorytetem wszystkich naszych działań była walka o prawa kobiet”.¹ Głównym narzędziem, które ma przyczyniać się do równości płci i zapobiegać przemocy ze względu na płeć, są w naszej pracy humanitarnej Minimalne standardy dotyczące sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci.² Korzystamy również z dodatkowych narzędzi i założeń sektorowych. W swoich działaniach humanitarnych coraz większy nacisk kładziemy na inkluzywne podejście względem osób każdej płci. Jednak nasze standardy mogłyby być jeszcze bardziej spójne z nowymi globalnymi wytycznymi Oxfam: strategią oraz wartościami.³

W 2018 r. organizacja Oxfam zatwierdziła Zasady Feministyczne (zob. Załącznik 1) oraz przyjęła Podejście Humanitarne (zob. Załącznik 2). Wdrożenie humanitarnego podejścia, które w pełni opiera się na feministycznej teorii i praktyce, składa się z pięciu głównych elementów:

- 1** **Ukierunkowanie na ludzi** i zrozumienie, że analizując całą społeczność, możemy pomijać kwestię płci albo dopuszczać się dyskryminacji.
- 2** Uznanie konceptu **równości dla wszystkich** osób – bez względu na ich różnorodność – oraz podejmowanie działań zgodnych z tym podejściem.
- 3** Zaspokajanie **podstawowych potrzeb wszystkich członków społeczności**, bez dyskryminowania nikogo; odpowiadanie na praktyczne potrzeby związane z kwestią płci, włączając płeć do głównego nurtu działań.
- 4** Angażowanie **kobiet jako liderek i katalizaterek zmian**, powierzając im ukierunkowane działania, które będą rekompensować nierówną pozycję w społeczeństwie oraz wprowadzać postępy w kwestiach równości płci i praw kobiet.
- 5** Wprowadzanie trwałych **zmian w podziale władzy**, wykraczających poza czas trwania działań humanitarnych, tak by ubogie kobiety mogły przejąć kontrolę nad własnym życiem i decydować o nim.

Hawoua Ali Kékéye (30 l.) hoduje zwierzęta gospodarskie, ale susza stanowi dla niej ogromne wyzwanie. Czad. (Liga Nassandou/Oxfam)

W ramach podejścia feministycznego nawołuje się do transformacji ról płciowych i zmian opartych na włączeniu społecznym. Postawa ta zakłada dynamiczne podejście do sytuacji. Składa się ona z elementów, które często niełatwo mierzyć: np. dostęp do władzy, wzmacnianie pozycji kobiet, relacje w społeczeństwie oraz normy płciowe. Dlatego też trudno wymagać w tym względzie sztywnych standardów, które miałyby być stosowane we wszystkich kontekstach. Ważne, by nieustannie podejmować osadzoną w określonym kontekście refleksję – tylko w ten sposób uda się zastosować elastyczne, oparte na współpracy i skuteczne standardy, najlepiej odpowiadające wyjątkowym kontekstom naszych działań.⁴

▣ Transformacja ról płciowych to długotrwały proces mający na celu wyrównanie systemowych nierówności społecznych i w kontekście dostępu do władzy. Dlatego też zmiany w tym względzie są efektem wielu działań, a nie konkretnych czynności podejmowanych w konkretnym czasie. Tworzenie programów powinno być postrzegane jako kontinuum, w którym wrażliwość na płęć i reagujące na płęć działania są warunkami wstępnymi do osiągnięcia kumulatywnych, transformujących celów. Cele te mogą być różne, np. nadawanie sprawczości kobietom marginalizowanym; eliminowanie barier, które uniemożliwiają kobietom korzystanie ze swoich praw; lub wyrównanie pozycji poszczególnych grup na różnych poziomach społecznych (m.in. w rodzinie).⁵

Julia (44 l.) i jej teściowa Leana (58 l.) wraz z rodziną z Charkowa w centrum uchodźczym Hallo Kijowska dla osób z Ukrainy, Polska. (Zdjęcie: JB Russell / Panos / Oxfam)

2. NASZE FUNDAMENTY I STANDARDY

Standardy Oxfam dotyczące sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci z roku 2022 to kluczowy instrument wewnętrzny, który pomaga nam realizować ambicje humanitarne względem płci, zgodne z wizją przedstawioną w Strategii dotyczącej sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci na lata 2022–2025. Oto nasz cel:

▀ **Kobiety, mężczyźni oraz różnorodne osoby SOGIESC we wszystkich przecinających się tożsamościach mają odwagę, wytrwałość i możliwości, by przystosowywać się do kryzysów oraz na nie reagować. Wysokiej jakości działania humanitarne pomagają im zaspokajać podstawowe potrzeby oraz oferują im bezpieczną przestrzeń do wypracowywania skutecznych rozwiązań. Osoby dotknięte kryzysem mają kontrolę nad środkami i przestrzenią niezbędnymi do zaspokajania swoich potrzeb oraz realizowania praw, zarówno jednostki, jak i grupy. Oxfam jest odpowiedzialny przed społecznościami dotkniętymi kryzysem. Naszym nadrzędnym celem jest wspieranie społeczności i osób w kryzysie, współpracując z nimi. Oxfam pomaga im mierzyć się ze źródłami nierówności płciowych i pozycji w społeczeństwie, które nasilają różnice w zagrożeniach i skutkach kryzysów.** ▸

Standardy dotyczące sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci to wewnętrzne kryteria jakościowe. Zapewniają one:

- **stosowanie się** do zasad i wartości Oxfam;
- **konsekwencję działań** na terenie całej konfederacji w zakresie płci w sytuacjach kryzysowych;
- **spójność i zwiększone wysiłki** poprzez wysokojakościową pomoc humanitarną, która pomaga przekształcać role płciowe i zapewniać włączenie społeczne;
- **odpowiedzialność** w całej konfederacji wszystkich podmiotów zaangażowanych w działania Oxfam (np. personelu, osób wolontariackich, partnerskich czy sojuszniczych, rządów goszczących nas krajów); oraz
- **powiązania** między różnymi etapami w sieci sektorów humanitarnego, działającego na rzecz pokoju oraz rozwojowego⁶.

Aby wykształcić kulturę, systemy i przywództwo niezbędne, by zwiększyć zaangażowanie oraz umiejętności umożliwiające osiągnięcie sprawiedliwości płciowej, musimy całkowicie stosować się do Standardów dotyczących sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci (2022 r.).

2.1

7 FUNDAMENTÓW STRATEGII DOTYCZĄCEJ SYTUACJI KRYZYSOWYCH W ODNIESIENIU DO PŁCI

Standardy dotyczące sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci składają się z siedmiu kluczowych obszarów – czyli fundamentów – w których należy zintensyfikować działania Oxfam. W ten sposób wszystkie podmioty zaangażowane w naszą pracę będą w stanie osiągnąć naszą wizję i cele humanitarne. Poniżej opisaliśmy każdy z fundamentów za pomocą standardów, do których podczas sytuacji kryzysowych dążą Oxfam i partnerzy. Standardy mają pomóc nam realizować potencjał działań o wysokiej jakości i efektywności, a także dążyć do wywierania większego wpływu na społeczeństwo.

Oto 7 fundamentów Strategii dotyczącej sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci:

 1 PODZIAŁ WŁADZY I FEMINISTYCZNE PRZYWÓDZTWO W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH	Działania humanitarne, kultura instytucjonalna, a także wewnętrzne reguły i procesy Oxfam oraz partnerów opierają się na zasadach feminizmu. Dzięki temu możemy osiągać przestrzeń wolną od patriarchalnych hierarchii i norm, które pogłębiają nierówności płciowe.
 2 ANALIZA POZYCJI SPOŁECZNEJ ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ ORAZ TWÓRZENIE EFEKTYWNYCH PROGRAMÓW	Oxfam i partnerzy podejmują analizę pozycji społecznej ze względu na płęć, w której bierzemy pod uwagę aspekt konfliktu. Opieramy się na wiedzy i doświadczeniach kobiet, mężczyzn i różnorodnych osób SOGIESC we wszystkich przecinających się tożsamościach. Taka analiza sprzyja współpracy pozwalającej planować działania w sposób terminowy i skuteczny. Daje nam ona możliwość aktywnie podważać formalne (np. prawo i polityka) i nieformalne (np. normy i zwyczaje dotyczące płci oraz włączenia społecznego) systemy i struktury, które pogłębiają nierówności płciowe oraz wykluczenie.
 3 INICJATYWY I DZIAŁANIA W KWESTII PŁCI	Oxfam i partnerzy reagują na kryzysy w sposób, który pomaga zwalczać nierówną pozycję płci w społeczeństwie. Działania opierają się na wiedzy, odpowiednim podejściu oraz praktykach. Dzięki temu kobiety, mężczyźni i różnorodne osoby SOGIESC mogą podejmować decyzje wpływające na ich życie, mają równy i bezpieczny dostęp do świadczeń, a także są w stanie sprawować kontrolę nad zasobami w sferze prywatnej i publicznej. Długoterminowym celem jest zwiększenie ich odporności i zdolności do adaptacji oraz reagowania przed, w trakcie i po kryzysach.
 4 OCHRONA I TWORZENIE BEZPIECZNYCH PROGRAMÓW A PRZEMOC ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ	W ramach swoich działań Oxfam i partnerzy tworzą bezpieczne programy oraz chronią społeczność przed wykorzystywaniem seksualnym i nadużyciem seksualnym. Współpracujemy w tym względy z centrami dla osób, które przetrwały przemoc. Wykorzystujemy też skuteczne, oparte na społeczności podejście do problemu przemocy ze względu na płęć, zapobieganiu jej, reagowaniu na nią oraz ograniczaniu jej.
 5 PRAWO GŁOSU I RZECZYWISTY UDZIAŁ	Strategie i działania Oxfam oraz partnerów opierają się na obawach, priorytetach i potrzebach dotkniętych kryzysem kobiet, mężczyzn oraz różnorodnych osób SOGIESC we wszystkich przecinających się tożsamościach. Osoby, których dotyczy sytuacja kryzysowa, zabierają głos na temat wpływających na ich życie decyzji, a także mają rzeczywisty wpływ na działania humanitarne i udzielaną im pomoc.
 6 SKUTECZNE ZAPEWNIANIE ZASOBÓW NA DZIAŁANIA DOTYCZĄCE PŁCI W SYTUACJI KRYZYSOWEJ	Oxfam i partnerzy zapewniają adekwatne fundusze na: działania włączające płęć do głównego nurtu; analizę pozycji społecznej ze względu na płęć; zatrudnianie różnorodnych osób; rozwój umiejętności ze względu na płęć oraz tworzenie pozycji doradczych; współpracę z inicjatywami prowadzonymi przez kobiety oraz organizacjami działającymi na rzecz praw kobiet i zajmującymi się kwestią płci; inkluzywne i niezależne programy na rzecz płci itd.
 7 MONITOROWANIE, WIEDZA I NAUKA NA RZECZ WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO	Oxfam i partnerzy w działaniach humanitarnych nieustannie dążą do tego, by w znaczący sposób przyczynić się do transformacji ról płciowych oraz do włączenia społecznego. Zachodzące zmiany są odpowiednio dokumentowane. Oxfam i partnerzy skupiają się na skutkach swoich działań, które opierają na dowodach. Nieustannie się uczymy, tak by proces tworzenia programów mógł ewoluować zarówno podczas kryzysu, jak i po nim.

2.2

15 STANDARDÓW DOTYCZĄCYCH SYTUACJI KRYZYSOWYCH W ODNIESIENIU DO PŁCI

7 fundamentów dzieli się na 15 standardów:

1	PODZIAŁ WŁADZY I FEMINISTYCZNE PRZYWÓDZTWO W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH	STANDARD 1.1 Tworzymy otoczenie, które pozwala wprowadzać transformatywne zmiany STANDARD 1.2 Identyfikujemy i pielęgnujemy partnerstwo umożliwiające transformację ról płci
2	ANALIZA POZYCJI SPOŁECZNEJ ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ ORAZ TWORZENIE SPRAWNYCH PROGRAMÓW	STANDARD 2.1 Zapewniamy skuteczne, terminowe i uważne analizy pozycji społecznej ze względu na płeć STANDARD 2.2 Zobowiązujemy się do tego, by tworzyć plany odnoszące się do kwestii płci oraz oparte na dowodach programy
3	INICJATYWY I DZIAŁANIA W KWESTII PŁCI	STANDARD 3.1 Płeć włączamy do głównego nurtu wszystkich naszych działań STANDARD 3.2 Zapewniamy równy dostęp do świadczeń oraz reagujemy na różnorodne sytuacje i zagrożenia STANDARD 3.3 Aktywnie angażujemy się w działania umożliwiające transformację ról płci
4	OCHRONA I TWORZENIE BEZPIECZNYCH PROGRAMÓW A PRZEMOC ZE WZGLĘDU NA PŁEĆ	STANDARD 4.1 Przestrzegamy wszystkich zasad zapobiegania wykorzystywaniu i nadużywaniu seksualnemu (PSEA)/ ochrony dzieci / polityki bezpieczeństwa STANDARD 4.2 Działania dotyczące przemocy ze względu na płeć realizujemy wspólnie z bezpiecznym programowaniem
5	PRAWO GŁOSU I RZECZYWISTY UDZIAŁ	STANDARD 5.1 Zapewniamy osobom dotkniętym kryzysem platformę do wypowiedzania się i bierzemy pod uwagę ich zalecenia STANDARD 5.2 Angażujemy w działania humanitarne organizacje działające na rzecz praw kobiet oraz prowadzone przez kobiety
6	SKUTECZNE ZAPEWNIANIE ZASOBÓW NA DZIAŁANIA DOTYCZĄCE PŁCI W SYTUACJI KRYZYSOWEJ	STANDARD 6.1 Zapewniamy adekwatne i zindywidualizowane fundusze na działania dotyczące płci w sytuacjach kryzysowych STANDARD 6.2 Tworzymy otoczenie, w którym różnorodny personel będzie chciał pracować długoterminowo, a także o nie dbamy
7	MONITOROWANIE, WIEDZA I NAUKA NA RZECZ WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO	STANDARD 7.1 Gromadzimy dowody, na których opierać się będą decyzje i działania humanitarne STANDARD 7.2 Nieustannie mierzymy zmiany przyczyniające się do długotrwałej transformacji

3. DROGA DO WDROŻENIA CELÓW

Sposób wdrażania Standardów dotyczących sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci zależy od etapu kryzysu. Biorąc pod uwagę podejście Oxfam „One Programme”, sugerowane podejścia do kryzysu można podzielić na trzy przykładowe etapy działań: wyczulenie na kwestię płci na początku kryzysu; reagowanie na kwestię płci podczas niesienia pomocy humanitarnej; transformacja ról płciowych po kryzysie lub podczas długotrwałego kryzysu.

POCZĄTEK KRYZYSU

Wyczulenie na kwestię płci

- Dostrzegamy różnice między płciami (potrzeby, szanse, możliwości).
- Dążymy do równego dostępu, udziału i wpływu kobiet i mężczyzn we wszystkich przecinających się tożsamościach.
- Nie pogłębiaamy nierówności ze względu na płeć.

POMOC HUMANITARNA

Reagowanie na kwestię płci

- Propagujemy parytet płci i włączenie społeczne w aspekcie przywództwa na wszystkich poziomach struktury Oxfam, a także wśród partnerów i społeczności, z którymi współpracujemy.
- Aktywnie tworzymy przestrzeń, w której opowiadamy się za równością płci w kontekście przywództwa, zwłaszcza w odniesieniu do kobiet i różnorodnych osób SOGIESC.
- Stawiamy czoło wyjątkowym potrzebom i problemom kobiet oraz grup w przeszłości marginalizowanych; pomagamy im rozwijać umiejętności i możliwości.
- Na tym etapie niekoniecznie zwalczamy same źródła nierówności.

DŁUGOTRWAŁY KRYZYS

Transformacja ról płciowych

- Zmieniamy nierówną pozycję płci poprzez transformację ról i norm płciowych.
- Przyczyniamy się do patrzenia na równość płci jako na katalizator umiejętności przetrwania każdej osoby.
- Monitorujemy potencjalny sprzeciw społeczny związany z tym, że kobiety, różnorodne osoby SOGIESC oraz grupy, które były w przeszłości marginalizowane – jako że ich status społeczny się podniósł – mogą doświadczać nasilonej przemocy ze względu na płeć i innych reperkusji.
- Dostrzegamy i wzmacniamy kluczową rolę lokalnych organizacji kobiecych oraz ruchów, które rozumieją miejscową kulturę i strukturę władzy i które w naturalny sposób spletają ze sobą działania rozwojowe, humanitarne i na rzecz pokoju.
- Uwzględniamy długość procesu transformacji oraz długotrwały lub powtarzalny charakter większości kryzysów humanitarnych, więc do działań humanitarnych podchodzimy długoterminowo.
- Sposób, w jaki podejmujemy interakcje z mężczyznami i chłopcami, pomaga nam przekształcać ich w prawdziwych sojuszników.
- Nasze zaangażowanie wykracza poza binarność płci; dostrzegamy, że różnorodne osoby SOGIESC mają nierówną pozycję w społeczeństwie.⁷

Powyższe etapy wskazują szanse i możliwości, jakie należy dostrzegać w różnorodnych kontekstach działań humanitarnych oraz w odniesieniu do wewnętrznych możliwości danego społeczeństwa. Każdy z etapów rozwojowych ma na celu zademonstrować etap kryzysu, czyli jego początek, fazę udzielania pomocy humanitarnej oraz długotrwały kryzys lub proces rekonwalescencji społeczeństwa. Te trzy etapy – tak samo jak fazy sytuacji kryzysowej – są płynne i wzajemnie ze sobą powiązane. Dlatego więc, w zależności od kontekstu, opisane fazy mogą na siebie zachodzić lub się różnić.

Przykład 1: Oxfam w Iraku

Organizacja Oxfam przyczynia się do poprawy sytuacji społecznej i politycznej w Iraku⁸ poprzez skuteczniejszy udział kobiet i dziewcząt w strukturach rządowych. Oxfam wchodzi w interakcje z przedstawicielami społeczności – zwłaszcza z mężczyznami – próbując kwestionować i zmieniać istniejące normy społeczne i kulturowe. Ograniczają one udział kobiet i dziewcząt w procesach politycznych i decyzyjnych oraz w działaniach pokojowych. Chcemy zwiększyć aktywny udział kobiet i dziewcząt w życiu publicznym oraz w podejmowaniu decyzji politycznych. Dążymy do tego, by podejmowały one role transformatywnych liderek. W projekcie uczestniczą m.in. mieszkanki prowincji Kirkuk i Dijali, które od dawna zmagają się z konfliktem oraz mierzą się z problemem reintegracji różnych dotkniętych wojną grup.

Przykład 2: Koks Badżar w Bangladeszu

Odkąd Oxfam zaczął udzielać pomocy humanitarnej w mieście Koks Badżar, organizacja stara się dopuszczać do głosu przywódczynię grupy ludności Rohingya, a w swych działaniach skupiać się na prawach kobiet. W efekcie w koordynacji projektu biorą udział organizacje działające na rzecz praw kobiet. Mają one również wpływ na programowanie. Współpracując z RWWS, feministyczną organizacją prowadzoną przez ludność Rohingya, Oxfam zwraca uwagę, jak ważne jest, by wspierać lokalne organizacje działające na rzecz praw kobiet. Należy pomagać im rozwijać swój potencjał oraz uczestniczyć w platformach humanitarnych reagujących na kwestię płci. Dzięki współpracy RWWS z sieciami kobiet-liderek oraz mężczyznami-sojusznikami skuteczniej udaje się identyfikować potrzeby każdej płci, a także dostarczać bardziej odpowiednie świadczenia oparte na działaniach wspólnoty – było tak zwłaszcza podczas pandemii COVID-19.

Przykład 3: Wsparcie osób SOGIESC w Ukrainie

Oxfam oraz partnerzy wspierają społeczności osób SOGIESC dotknięte wojną w Ukrainie. Fundacja Gay Alliance Ukraine przekazuje pomoc humanitarną osobom wewnątrznie przesiedlonym oraz mieszkankom i mieszkańcom Kijowa i Odessy. Zdaniem organizacji działania te stanowią kluczowe wsparcie dla osób, które nie spełniają kryteriów podatności na zagrożenia ONZ i innych organizacji pozarządowych. Są to np. samotni mężczyźni. Gay Alliance wyjaśnia, że starsi, nie pozostający w związku homoseksualni mężczyźni zaczęli się zwracać do fundacji, ponieważ potrzebowali pomocy. Osoby te nie mają wielu kontaktów. Organizacja zauważyła, że otrzymawszy artykuły higieniczne i żywność, osoby potrzebujące pomocy chętniej korzystają z innych świadczeń, np. ze wsparcia psychologicznego czy mieszkaniowego. Niektóre z nich same stały się od tamtej pory wolontariuszami – poczuły się w nowym miejscu na tyle bezpiecznie, że są w stanie w pełni być sobą i nieść pomoc innym.

Razia Sultana [po prawej] w obozie w Koks Badżar żartuje z kobietami w RWWS Women's Center. Bangladesz. [Zdjęcie: Fabeha Monir/Oxfam]

3.1

ZAŁOŻENIA DOT. WDRAŻANIA CELÓW

Zachęcamy, by personel i partnerzy Oxfam, podejmując działania, korzystali z poniższych założeń. Kluczowe jest też, by nieustannie analizować daną sytuację w kontekście długoterminowym oraz starać się wywoływać jeszcze większy wpływ na społeczeństwo.

1. Podział władzy i feministyczne przywództwo w sytuacjach kryzysowych

POCZĄTEK KRYZYSU

Wyczulenie na kwestię płci

POMOC HUMANITARNA

Reagowanie na kwestię płci

DŁUGOTRWAŁY KRYZYS

Transformacja ról płciowych

STANDARD 1.1: Tworzymy otoczenie, które pozwala wprowadzać transformacyjne zmiany

Akceptujemy wolność swoją i innych do wyrażania opinii i pomysłów, bez konieczności aprobaty reszty osób lub strachu przed konsekwencjami.

Wśród całego personelu i wszystkich partnerów propagujemy pozytywne, włączające, wspólnotowe przywództwo.

W aspekcie przywództwa opowiadamy się za parytetem płci i włączeniem społecznym – na wszystkich poziomach struktury Oxfam, a także wśród naszych partnerów i społeczności, z którymi współpracujemy.

Aktywnie tworzymy przestrzeń, w której opowiadamy się za równością płci w kontekście przywództwa, zwłaszcza w odniesieniu do kobiet i różnorodnych osób SOGIESC.

Kwestionujemy nierówną pozycję płci w społeczeństwie i propagujemy pozytywne aspekty władzy: dzielenie się nią, rozwijanie jej wewnętrznej formy, uznawanie swego prawa do działania.

Czuwamy, by podmioty odpowiedzialne – w tym państwo, wymiar sprawiedliwości, instytucje religijne, społeczność i rodzina zapewniały sprawiedliwość i ochronę praw.

STANDARD 1.2: Identyfikujemy i pielęgnujemy partnerstwo umożliwiające transformację ról płci

Przed reakcją humanitarną, jak i podczas jej trwania oferujemy partnerom krajowym szkolenie i mentoring dotyczący sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci.

Akceptujemy różnorodność organizacji działających na rzecz praw kobiet, prowadzonych przez kobiety oraz zajmujących się kwestią płci. Doceniamy ich wyjątkowe role i talenty oraz rozumiemy, że poprzez nasze działania lub politykę nie możemy kwestionować, powielać czy ignorować pracy tych podmiotów. Wchodzimy natomiast z nimi w interakcje.

Opracowujemy i regularnie aktualizujemy mapę organizacji działających na rzecz praw kobiet, prowadzonych przez kobiety oraz zajmujących się kwestią płci. Uwzględniamy ich role i aspiracje.

Współpracujemy z organizacjami działającymi na rzecz praw kobiet, prowadzonymi przez kobiety oraz zajmującymi się kwestią płci. Wspieramy je w dążeniach do lepszego dostępu do usług i udziału narażonych na ryzyko lub marginalizowanych kobiet, mężczyzn czy różnorodnych osób SOGIESC.

Partnerów dobieramy w oparciu o ich doświadczenie, zrozumienie oraz oddanie równości płci i zasadom feminizmu. Dbamy o procesy współtwórcze i wspólne wywieranie wpływu.

Zwiększamy sieć kontaktów wśród osób aktywistycznych, grup nieformalnych, ruchów społecznych oraz związków wyznaniowych, aby dotrzeć do osób najbardziej marginalizowanych. Pomagamy im rozumieć swoje prawa oraz wspieramy ich bezpieczny, aktywny, równościowy i skuteczny udział w procesach społecznych, gospodarczych oraz politycznych.

Korzystamy z form rozwijania potencjału dalekich od tradycyjnego podejścia do partnerstwa opartego na hierarchii grupy. Mogą to być np. wspólne wdrażanie projektu lub delegowanie.

Dostrzegamy istniejące kompetencje w kwestii płci i włączenia społecznego organizacji działających na rzecz praw kobiet, prowadzonych przez kobiety oraz zajmujących się kwestią płci.

Współpracujemy z organizacjami działającymi na rzecz praw kobiet, prowadzonymi przez kobiety oraz zajmującymi się kwestią płci. Wspieramy je w rzecznictwie dotyczącym zmian społecznych, umożliwiamy im budowanie sieci kontaktów i propagujemy solidarnościowe podejście.

Przechodzimy na model partnerstwa oparty na budowaniu sieci kontaktów, zwłaszcza z organizacjami działającymi na rzecz praw kobiet, prowadzonymi przez kobiety oraz zajmującymi się kwestią płci. Wspieramy naukę i dzielenie się wiedzą między krajami i regionami.

Wraz z partnerami tworzymy analizy pozycji społecznej ze względu na płeć, które wykorzystujemy potem w rzecznictwie i interakcjach z zainteresowanymi stronami w danych krajach i regionach.

Współpracujemy z organizacjami działającymi na rzecz praw kobiet, prowadzonymi przez kobiety oraz zajmującymi się kwestią płci, a także różnorodnymi osobami SOGIESC, młodzieżą i mężczyznami. Staramy się zmieniać w ten sposób normy społeczne, które sprzyjają przemocy i ją normalizują.

Rozważamy wsparcie podstawowego systemu finansowania partnerów i planujemy elastyczne budżety. Sprzyja to tworzeniu transformacyjnych programów.

Tworząc politykę globalną oraz mechanizmy koordynacyjne, dopuszczamy do głosu partnerów lokalnych.

2. Analiza pozycji społecznej ze względu na płeć oraz tworzenie sprawnych programów

POCZĄTEK KRYZYSU

Wyczulenie na kwestię płci

POMOC HUMANITARNA

Reagowanie na kwestię płci

DŁUGOTRWAŁY KRYZYS

Transformacja ról płciowych

STANDARD 2.1: Zapewniamy skuteczne, terminowe i uważne analizy pozycji społecznej ze względu na płeć

Planujemy i szybko wdrażamy analizy pozycji społecznej ze względu na płeć, a także zapewniamy ku nim zasoby. W miarę możliwości współpracujemy z innymi organizacjami, by reagować na skalę sektorową.

Gromadzimy i analizujemy dane segregowane według kryterium płci, wieku i niepełnosprawności. Wykorzystujemy je w cyklu projektu oraz tworząc plany awaryjne i inne.

W procesach programowych i we wspólnych działaniach umożliwiamy tworzenie innowacyjnych platform i mechanizmów do dzielenia się informacjami lokalnymi i wiedzą.

Aby ocenić aspekty definiujące podatność na ryzyko i możliwości osób dotkniętych kryzysem (np. wiek, niepełnosprawność, pochodzenie etniczne, orientacja seksualna, tożsamość lub ekspresja płciowa, status społeczny itd.), stosujemy spojrzenie interseksjonalne.

Pilnujemy, by teoria procesu zmian, o którą opierają się planowanie i wdrażanie działań humanitarnych, miała odzwierciedlenie w praktycznej i skutecznej analizie.

Zbieramy opinie o działaniach i wsparcie od organizacji działających na rzecz praw kobiet, prowadzonych przez kobiety i zajmujących się kwestią płci; komitetów składających się z kobiet; oraz nieformalnych grup kobiecych.

Mobilizujemy innych, rozpowszechniamy wśród nich informacje i podejmujemy wspólne działania, oparte na interseksjonalnej analizie pozycji społecznej ze względu na płeć. Wykorzystujemy szanse na skoordynowane, wspólne działania.

Przeprowadzamy systemowe, długotrwałe analizy kontekstowe przed sytuacją kryzysową, podczas niej oraz po jej zakończeniu.

Rozwijamy potencjał oraz mechanizmy, w ramach których analiza pozycji społecznej ze względu na płeć włączona zostaje do formalnych (np. środowisko akademickie, administracja lokalna) i nieformalnych (np. organizacje działające na rzecz praw kobiet i prowadzone przez kobiety) struktur feministycznych.

STANDARD 2.2: Zobowiązujemy się do tego, by tworzyć plany odnoszące się do kwestii płci oraz oparte na dowodach programy

Czuwamy, by strategię krajowe Oxfam – w ramach których przeciwdziała się kryzysom, ogranicza się je i na nie reaguje – opierały się na danych segregowanych według kryterium płci, wieku i niepełnosprawności oraz na wiedzy lokalnej.

Tworzymy plan działania dot. kwestii płci i włączenia społecznego, w którym znajdują się cele, założenia oraz sposób zarządzania zasobami. Plan ten może się zmieniać w miarę rozwijania się reakcji na kryzys.

Pilnujemy, by strategię krajowe Oxfam opierały się na analizie pozycji społecznej ze względu na płeć.

Gotowość w kraju skupiamy na regionach geograficznych, które są wyjątkowo podatne na kryzys – w ten sposób lepiej można odpowiadać na potrzeby humanitarne oraz zapewniać lepszą skuteczność reakcji kryzysowej.

Akceptujemy to, że zaufanie i zrozumienie buduje się z czasem. Uwzględniamy to w planowaniu strategii w sieci sektorów humanitarnego, działającego na rzecz pokoju oraz rozwojowego.

Opracowujemy platformę do nauki i system zarządzania wiedzą, które zawierają treść i jakość analiz pozycji społecznej ze względu na płeć oraz to, jak aspekty te wpływają na skalę naszych działań i nasze oddziaływanie na społeczeństwo

3. Inicjatywy i działania w kwestii płci

POCZĄTEK KRYZYSU

Wyczulenie na kwestię płci

POMOC HUMANITARNA

Reagowanie na kwestię płci

DŁUGOTRWALY KRYZYS

Transformacja ról płciowych

STANDARD 3.1: Płeć włączamy do głównego nurtu wszystkich naszych działań

Zaspokajamy podstawowe potrzeby kobiet, mężczyzn i różnorodnych osób SOGIESC, trwale i nieustannie włączając płeć do głównego nurtu wszystkich programów i działań wpływowych.

Czuwamy, by cały personel Oxfam i wszyscy partnerzy byli przeszkoleni, tak by być w stanie włączać płeć do głównego nurtu wszystkich działań oraz kierować się włączeniem społecznym – również w ochronie i tworzeniu bezpiecznych programów.

Do strategii i/lub programów krajowych Oxfam włączamy spojrzenie ze względu na płeć oraz podejście inkluzywne.

Tworzymy niezależne programy dot. kwestii płci oraz włączenia społecznego, które ogrywają w działaniach humanitarnych kluczową rolę.

Podejmujemy dalsze działania, które odpowiadają na problem źródeł nierówności płci i dyskryminacji płciowej, a także stawiają czoło formalnym (polityka i prawo) i nieformalnym (normy płci, zwyczajaj) systemom i strukturom dyskryminacji, przemocy oraz opresji ze względu na płeć.

STANDARD 3.2: Zapewniamy równy dostęp do świadczeń oraz reagujemy na różnorodne sytuacje i zagrożenia

Zapewniamy równy dostęp do usług humanitarnych, konsultując się w tym względzie z grupami podatnymi na ryzyko oraz w przeszłości marginalizowanymi. Dostosowujemy swoje działania do konkretnych potrzeb tych osób.

Udzielamy terminowych, poprawnych i właściwych informacji oraz zwiększamy świadomość osób dotkniętych kryzysem, tak by umożliwić im łatwiejszy dostęp do świadczeń.

Regularnie monitorujemy uczestnictwo kobiet, mężczyzn i różnorodnych osób SOGIESC w cyklu projektu. Czuwamy, by udział tych osób przebiegał w sposób celowy i pozwalał im podejmować decyzje.

Zapewniamy równy dostęp do szkoleń, zatrudnienia i procesów rozwijania potencjału.

Tworząc program, konsultujemy się z kobietami, mężczyznami i różnorodnymi osobami SOGIESC. Z ich pomocą identyfikujemy bariery, przeszkody i zagrożenia związane z równym i bezpiecznym dostępem do usług, a także opracowujemy zwalczające je strategie.

Wspieramy feministyczne organizacje działające na rzecz praw kobiet, prowadzone przez kobiety oraz zajmujące się kwestią płci. W cyklu projektu propagujemy udział różnorodnych osób beneficjentek, w tym z niepełnosprawnościami.

Pilnujemy, by planowane działania rzecznicze zawierały lobbowanie o udział kobiet i różnorodnych osób SOGIESC w działaniach na rzecz pokoju oraz odbudowy po konflikcie.

W łańcuch wartości świadczeń angażujemy kobiety, różnorodne osoby SOGIESC oraz grupy, które były w przeszłości marginalizowane.

Zwiększamy potencjał społeczności do prowadzenia procesów decyzyjnych, opartych na włączeniu społecznym. Wywieramy wpływ na jakość i rodzaj oferowanych świadczeń.

Przygotowujemy skuteczne przekazanie pieczy nad świadczeniami strukturom społecznościowym. Dbamy, by organizacje działające na rzecz praw kobiet, prowadzone przez kobiety oraz zajmujące się kwestią płci zachowały wysoką jakość i trwałość usług.

STANDARD 3.3: Aktywnie angażujemy się w działania umożliwiające transformację ról płci

Budujemy kompetencje personelu i partnerów w kwestii dostrzegania i wykorzystywania szans na:

- włączanie kwestii płci i włączenia społecznego do głównego nurtu wszystkich działań; oraz
- angażowanie się w działania związane z transformacją ról płciowych i włączeniem społecznym, które klarują się w miarę udzielania pomocy humanitarnej.

Wspólnie z dotkniętymi kryzysem społecznościami identyfikujemy i opracowujemy strategie zwalczające formalne i nieformalne bariery dostępu oraz kontroli zasobów.

Przyglądamy się nieoczywistym uprzedzeniom, wiedzy, podejściu oraz praktykom personelu i partnerów Oxfam. Pomagają nam w tym regularne rozmowy w duchu feminizmu.

Dostrzegamy i usuwamy bariery dostępu beneficjentów, w sposób celowy współpracując z różnorodnymi grupami podmiotów humanitarnych ze społeczności dotkniętych kryzysem.

Odchodzimy od samego świadczenia usług (np. problem zależności) i wspomagamy umiejętności dostosowywania się do sytuacji kobiet, mężczyzn i różnorodnych osób SOGIESC we wszystkich przecinających się tożsamościach.

Jako osoby przywódcze, zmieniające społeczeństwo angażujemy kobiety, mężczyzn i różnorodne osoby SOGIESC. Wspólnie wyrównujemy nierówność pozycji w społeczeństwie i przyczyniamy się do włączenia społecznego, sprawiedliwości płciowej oraz praw kobiet.

Angażujemy mężczyzn jako sojuszników sprawy, by zwiększać rzeczywisty udział kobiet i różnorodnych osób SOGIESC w podejmowaniu decyzji oraz zapobiegać przemocy ze względu na płeć.

Mierzmy się z problemem segregacji płciowej w sferze prywatnej i publicznej, angażując się w lokalną społeczność i wspólnie tworząc programy.

Wywieramy wpływ na społeczeństwo i opowiadamy się za usuwaniem formalnych (polityka i prawo) i nieformalnych (normy płciowe/związane z włączeniem społecznym) barier do większej kontroli nad zasobami.

Wspieramy prowadzone lokalnie mechanizmy wzajemnego wsparcia, które mają na celu rzeczywistą transformację norm społecznych.

Wspieramy priorytety, rozwiązania i inicjatywy dotkniętych kryzysem kobiet, mężczyzn i różnorodnych osób SOGIESC oraz feministycznych organizacji działających na rzecz praw kobiet, prowadzonych przez kobiety i zajmujących się kwestią płci. Dbamy o kwestie włączenia społecznego i transformacji ról płciowych oraz inspirujemy społeczność do wprowadzania zmian.

Łączymy transformatywną pomoc humanitarną z inicjatywami na rzecz sprawiedliwości płciowej, pokoju i rozwoju.

4. Ochrona i tworzenie bezpiecznych programów a przemoc ze względu na płeć

POCZĄTEK KRYZYSU

Wyczulenie na kwestię płci

POMOC HUMANITARNA

Reagowanie na kwestię płci

DŁUGOTRWAŁY KRYZYS

Transformacja ról płciowych

STANDARD 4.1: Przestrzegamy wszystkich zasad zapobiegania wykorzystywaniu i nadużywaniu seksualnemu (PSEA)/ochrony dzieci / polityki bezpieczeństwa

Czuwamy, by Oxfam i partnerzy mieli polityki i procedury zapewniające równość płci oraz włączenie społeczne w miejscu pracy.

Pilnujemy, by w polityce dot. zasobów ludzkich propagowano bezpieczeństwo i ochronę całego personelu, a także zapobiegano wykorzystywaniu seksualnemu i niegodziwemu traktowaniu w celach seksualnych.

Wśród personelu Oxfam i partnerów (międzynarodowych i krajowych) tworzymy feministyczną politykę socjalizacji w miejscu pracy. Czuwamy, by ją przestrzegano.

Pilnujemy, by szkolenia i konsultacje z personelem odbywały się spójnie, tak by można było osiągnąć pełną zgodność z zasadami zapobiegania wykorzystywaniu i nadużywaniu seksualnemu / polityką bezpieczeństwa.

Stosujemy praktyki ukierunkowane na osobę, która doświadczyła nadużycia, i systemy dokonywania poufnych zgłoszeń. Dostarczamy informacje na ten temat, do których dostęp ma cały personel.

Zapewniamy systematyczną komunikację i koordynację w rozpatrywaniu skarg dotyczących ochrony, oszustw lub nadużyć władzy przez pracowników i wolontariuszy Oxfam.

Opracowujemy polityki i praktyki, w ramach których tworzone są i chronione miejsca pracy wolne od patriarchalnych hierarchii czy norm.

Świadomie zmieniamy normy społeczne i zachowania w miejscu pracy, by odpowiadały one feministycznym zasadom.

STANDARD 4.2: Działania dotyczące przemocy ze względu na płeć realizujemy wspólnie z bezpiecznym programowaniem

Przeprowadzamy interseksjonalne analizy pozycji społecznej ze względu na płeć (wspólnie z innymi), w ramach których identyfikujemy konkretne potrzeby, możliwości, zagrożenia i podatność na ryzyko.

Czuwamy, by personel Oxfam i partnerzy byli w stanie odpowiednio reagować na zgłoszenia przemocy czy nadużyć, w tym udzielać pierwszej pomocy psychologicznej.

Tworzymy mechanizmy kierowania skarg, do których mają dostęp grupy w przeszłości marginalizowane.

Pilnujemy, by w ocenach bezpieczeństwa programu można było identyfikować konkretne zagrożenia związane z wykorzystywaniem seksualnym i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, a także precyzowanie działań, które je ograniczą.

Inwestujemy w badania, które pomagają lepiej rozumieć zagrożenia związane z przemocą ze względu na płeć, zwłaszcza w odniesieniu do kobiet, dziewcząt oraz różnorodnych osób SOGIESC we wszystkich przecinających się tożsamościach.

Opracowujemy i/lub wdrażamy istniejące narzędzia, szkolenia i wskazówki techniczne, tak by można było praktycznie zapobiegać przemocy ze względu na płeć i ograniczać jej ryzyko.

Pilnujemy, by wszystkie strategie i plany zawierały sposoby zarządzania oporem i sprzeciwem społecznym.

Kwestionujemy patriarchalne normy społeczne, które normalizują przemoc wobec kobiet, dziewcząt oraz różnorodnych osób SOGIESC we wszystkich przecinających się tożsamościach.

Nakreślamy powiązania między tworzeniem bezpiecznych programów i ograniczaniem ryzyka przemocy ze względu na płeć ze źródłami nierówności płciowych.

Wspólnie z organizacjami działającymi na rzecz praw kobiet i prowadzonymi przez kobiety stawiamy czoło zagrożeniom środowiskowym i zmianie klimatu.

Zapewniamy, by rzecznictwo dotyczące kobiet, pokoju i bezpieczeństwa zawierało powiązania z działaniami związanymi z kwestią płci podczas sytuacji kryzysowej, a dokładniej tymi, które dotyczą przemocy ze względu na płeć i partycypacji kobiet. Pracujemy z mężczyznami i chłopcami, tak by byli oni w stanie kwestionować szkodliwe praktyki oraz źródła przemocy ze względu na płeć.

5. Prawo głosu i rzeczywisty udział

POCZĄTEK KRYZYSU

Wyczulenie na kwestię płci

POMOC HUMANITARNA

Reagowanie na kwestię płci

DŁUGOTRWAŁY KRYZYS

Transformacja ról płciowych

STANDARD 5.1: Zapewniamy osobom dotkniętym kryzysem platformę do wypowiedzania się i bierzemy pod uwagę ich zalecenia

Wstępny etap projektowania działań opieramy na konsultacjach z osobami dotkniętymi kryzysem, które pomagają nam identyfikować:

- mechanizmy uczestnictwa społeczności;
- lokalne normy płciowe, które mają wpływ na udział osób w społeczeństwie oraz ograniczają go;
- sposoby na dopuszczanie do głosu kobiety, mężczyzn oraz różnorodnych osób SOGIESC;
- poziom zaangażowania młodzieży w procesy decyzyjne społeczności;
- bariery, przeszkody i zagrożenia związane z równym i bezpiecznym dostępem do struktur decyzyjnych.

Tworzymy regularny mechanizm dialogu z dotkniętymi kryzysem kobietami, mężczyznami i różnorodnymi osobami SOGIESC. Omawiamy i weryfikujemy założenia, a także opracowujemy wrażliwe na daną kulturę strategię walki z barierami i zagrożeniami.

Zdecydowanie i uważnie słuchamy kobiet, mężczyzn, różnorodnych osób SOGIESC, a także feministycznych organizacji działających na rzecz praw kobiet, prowadzonych przez kobiety oraz zajmujących się kwestią płci. Staramy się rozumieć ich potrzeby, obawy oraz opinie na temat reakcji na kryzys. Uważnie przyglądamy się temu, jaki wpływ kryzys wywiera na różne grupy społeczne.

Tworzymy przestrzeń na dwukierunkową komunikację, naukę i opinie. Pozwalamy osobom dotkniętym kryzysem angażować się w planowanie i wdrażanie programów oraz w wywieranie na nie wpływu.

Doceniamy głosy społeczności i dodajemy im sił. Traktujemy je jako wytyczne dla strategii na poziomie globalnym, krajowym i programowym.

Angażujemy organizacje na rzecz praw kobiet, prowadzone przez kobiety i zajmujące się kwestią płci oraz sektorowe kobiece komitety zarządzające. Dzielimy się z nimi władzą, pozycją i decyzyjnością, tak by możliwe było osiągnięcie równości – zarówno w ramach reakcji humanitarnej, jak i poza nią. W efekcie w podziale władzy zachodzą długotrwałe zmiany.

Wspieramy dotychczasowe mechanizmy oraz przestrzenie społeczności, feministycznych organizacji działających na rzecz praw kobiet, prowadzonych przez kobiety i zajmujących się kwestią płci. Pomagamy im otwierać się na inne wykluczone grupy.

STANDARD 5.2: Angażujemy w działania humanitarne organizacje działające na rzecz praw kobiet oraz prowadzone przez kobiety

Angażujemy kobiety, mężczyzn, różnorodne osoby SOGIESC oraz ich grupy lokalne. Traktujemy te strony jako interesariuszy z kompetencjami i ważną rolę do odegrania w reakcji na kryzys – a nie jako potencjalne osoby beneficjentki, z którymi trzeba się tylko konsultować.

Angażujemy w konsultacje i procesy decyzyjne organizacje działające na rzecz praw kobiet, prowadzone przez kobiety oraz przeznaczone dla różnorodnych osób SOGIESC.

Współpracujemy z podmiotami działającymi na rzecz pokoju i rozwoju. Czuwamy, by w przestrzeni humanitarnej uwzględniano opinie tych osób.

Pilnujemy, by partnerstwo i gromadzenie danych były korzystne dla obu stron, a nie wykorzystujące jednego z partnerów.

W konsultacjach oraz procesach decyzyjnych projektu propagujemy większą inkluzywność i udział: feministycznych organizacji działających na rzecz praw kobiet, prowadzonych przez kobiety oraz zajmujących się kwestią płci.

Rozwijamy kompetencje organizacji działających na rzecz praw kobiet, prowadzonych przez kobiety oraz zajmujących się kwestią płci – zwłaszcza w kontekście systemów i procesów umożliwiających dostęp do większych funduszy i spełnianie wymogów darczyńców.

Czuwamy, by organizacje działające na rzecz praw kobiet, prowadzone przez kobiety oraz zajmujące się kwestią płci miały odpowiednie zasoby, by rozwiązywać swoje podstawowe problemy i zajmować się strategicznymi interesami.

Wzmacniamy pozycję kobiet, różnorodnych osób SOGIESC oraz feministycznych organizacji działających na rzecz praw kobiet, prowadzonych przez kobiety i zajmujących się kwestią płci. Pomagamy im bezpośrednio uczestniczyć w procesach decyzyjnych na skalę krajową, regionalną i światową. Nie zapraszamy ich jedynie do udziału w konferencjach, lecz wspólnie z nimi tworzymy działania oparte na ich priorytetach.

6. Skuteczne zapewnianie zasobów na działania dot. płci

POCZĄTEK KRZYZYSU

Wyczulenie na kwestię płci

POMOC HUMANITARNA

Reagowanie na kwestię płci

DŁUGOTRWAŁY KRZYZYS

Transformacja ról płciowych

STANDARD 6.1: Zapewniamy adekwatne i zindywidualizowane fundusze na działania dot. płci w sytuacjach kryzysowych

Fundusze przeznaczamy na:

- działania włączające płęć do głównego nurtu;
- szybkie analizy pozycji społecznej ze względu na płęć;
- zatrudnianie personelu zajmującego się kwestią płci i włączeniem społecznym;
- realizowanie konsultacji z udziałem kobiet;
- angażowanie społeczności.

Zapewniamy techniczne wsparcie dot. kwestii płci i włączenia społecznego w postaci specjalnej ekspertyzy lub starszych specjalistów czy specjalistek.

Czuwamy, by cały personel pracujący w terenie był zrównoważony ze względu na płęć.

Pilnujemy, by na monitorowanie dowodów i nauki przeznaczano odpowiedni budżet.

Uwzględniamy w budżecie niezależne działania związane z kwestiami płci i włączenia społecznego, a także wsparcie operacyjne na realizację włączającego, skutecznego programu.

Tworzymy budżety, które pozwalają na odpowiednie przyznawanie zasobów na inicjatywy dotkniętych kryzysem kobiet, dziewcząt oraz różnorodnych osób SOGIESC.

Czuwamy, by kobiety, dziewczęta oraz różnorodne osoby SOGIESC uczestniczyły w decyzjach na temat wykorzystania funduszy.

Utrzymujemy elastyczne, długoterminowe wsparcie finansowe lokalnych podmiotów działających na rzecz praw kobiet. Mobilizujemy i dostarczamy fundusze na eksperymentalne praktyki pozwalające na innowacyjne działania oraz metodę prób i błędów.

Pozwalamy feministycznym organizacjom działającym na rzecz praw kobiet, prowadzonym przez kobiety i zajmującym się kwestią płci sterować wdrażaniem działań humanitarnych oraz przeprowadzić im.

Regularnie przyglądamy się procesom, procedurom i metodom pracy Oxfam, tak by umożliwiać partnerstwo z organizacjami działającymi na rzecz praw kobiet, prowadzonymi przez kobiety i zajmującymi się kwestią płci – z jak najmniejszą ilością biurokracji.

STANDARD 6.2: Tworzymy otoczenie, w którym różnorodny personel będzie chciał pracować długoterminowo, a także o nie dbamy

Personel zatrudniamy w oparciu o doświadczenie, zrozumienie problemów równości płci i włączenia społecznego oraz oddaniu tym sprawom.

Regularnie oferujemy personelowi szkolenia, wsparcie nieformalne (np. obserwację innych pracowników lub pracownic, coaching, mentoring) oraz szkolenie stanowiskowe, w tym w ramach Standardów dot. sytuacji kryzysowych a płci.

Regularnie wraz z partnerami i personelem przyglądamy się kwestii płci.

Czuwamy, by we wszystkich zespołach zachowane były równowaga płci oraz różnorodność. Wszystkie dane personelu segregowane według kryterium płci i innych czynników różnorodności (takich jak wiek, pochodzenie etniczne itd) przechowujemy zgodnie z przepisami krajowymi, tak by łatwo było je monitorować.

Rozwijamy potencjał i swobodę personelu do stosowania „Podręcznika na temat kwestii płci oraz przemocy ze względu na płęć Stałego Komitetu Międzyagencyjnego (IASC)”, a także do dostrzegania potencjalnego ryzyka przemocy ze względu na płęć, wykorzystywania seksualnego oraz niegodziwego traktowania w celach seksualnych.

Rozwijamy wiedzę personelu na temat włączenia społecznego i kwestii płci, np. interseksjonalności, feminizmu, dekolonizacji itd.

Czuwamy, by personel dokładnie wiedział, jakie cięża na nim obowiązki w kwestii włączenia społecznego i płci. W zarządzaniu wydajnością uwzględniamy cele dot. kwestii płci.

Pomagamy personelowi stosować w codziennej pracy zasady feminizmu. Monitorujemy to w ramach indywidualnych i krajowych ocen pracownika czy pracownicy.

Przesuwamy odpowiedzialność za włączenie płci do głównego nurtu ze specjalistów i specjalistek/zespołów ds. płci na osoby kierujące i zarządzające projektem oraz go prowadzące. Ostatecznie rozliczani powinni być dyrektorzy i dyrektorki krajowi.

Opowiadamy się za istnieniem urlopu rodzicielskiego i zapewniamy rodzicom elastyczne opcje pracy, w tym podczas pracy w terenie.

Popieramy system zachęt za przeniesienie do innego miejsca, by zwiększyć liczbę kobiet ubiegających się o takie pozycje.

W imię uzyskania parytetu płci i różnorodności w miejscu pracy zobowiązujemy się do kwot zatrudnienia.

Rozwijamy potencjał personelu lub partnerów Oxfam do kwestionowania patriarchy i przekierowywania władzy albo dzielimy się tymi możliwościami. Stosujemy narzędzia techniczne i podejście partycypacyjne oparte na prawach, a także zasady rozwijania potencjału lokalnego przywództwa humanitarnego.

W biurach krajowych propagujemy równe przedstawicielstwo kobiet-liderek w akcjach humanitarnych.

Wspólnie z organizacjami działającymi na rzecz praw kobiet, prowadzonymi przez kobiety oraz zajmującymi się kwestią płci identyfikujemy szanse, sieci kontaktów i sojuszników, którzy mogą przyczynić się do transformacji ról płciowych.

7. Monitorowanie, wiedza i nauka na rzecz włączenia społecznego

POCZĄTEK KRYZYSU

Wyczulenie na kwestię płci

POMOC HUMANITARNA

Reagowanie na kwestię płci

DŁUGOTRWAŁY KRYZYS

Transformacja ról płciowych

STANDARD 7.1: Gromadzimy dowody, na których opierać się będą decyzje i działania humanitarne

Zbieramy i analizujemy dane segregowane według kryterium płci, wieku i niepełnosprawności. Używamy ich w tworzeniu programów.

Doceniamy lokalne wiedzę oraz doświadczenia i z nich korzystamy. Traktujemy je jako ważne elementy procesu decyzji i działań.

Dzielimy się danymi ze stronami zainteresowanymi. Aby uniknąć duplikowania informacji, wspólnie analizujemy dane i korzystamy z tych, które są już dostępne.

Segregujemy dane, stosując w swojej analizie spojrzenie intersekcyjne, w tym więcej różnorodnych czynników.

Dzielimy się danymi na temat wybranych wzorców, trendów i kwestii z innymi podmiotami humanitarnymi w sektorze. Wspólnie opracowujemy badania i propozycje oceny.

Do wszystkich ocen zbieramy więcej danych jakościowych i partycypacyjnych (w przeciwieństwie do szybko dostępnych danych ilościowych).

Tworzymy standardy zaangażowania kobiet, mężczyzn i różnorodnych osób SOGIESC w monitorowanie, ocenę, rozliczalność oraz naukę.

Opracowujemy bardziej partycypacyjne, inkluzywne, oparte na współpracy wskaźniki. Korzystamy z nich, by lepiej włączać do procesu uczenia się spostrzeżenia osób dotkniętych kryzysem.

Zatwierdzamy długotrwałe, obserwacyjne badania nad zintegrowanymi skutkami programów humanitarnych na wytrzymałość lokalnej ludności.

Pomagamy partnerom i społecznościom rozwijać kompetencje dot. mierzenia wprowadzanych zmian.

STANDARD 7.2: Nieustannie mierzymy zmiany przyczyniające się do długotrwałej transformacji

W całym cyklu projektu analizujemy dane segregowane przynajmniej według kryterium płci, wieku i niepełnosprawności.

Aby pokazać zmiany i skutki programów, które mają zdolność ewoluowania, dane jakościowe i ilościowe powinny się uzupełniać.

By zapewnić zaspokojenie praktycznych i strategicznych potrzeb, poziom skutków zmian mierzymy w sposób całościowy.

Przeznaczamy zasoby na terminowe planowanie i wdrażanie monitorowania i oceny programów dot. sytuacji kryzysowych a płci.

Zapewniamy i prowadzimy inkluzywne badania partycypacyjne.

Dokumentujemy sposób wchodzenia w życie zmian. Informacje teoretyczne włączamy do strategii zwalczających opór i sprzeciw społeczny.

Aby przeciwstawiać się nierównej pozycji płci i kwestionować założenia na temat tożsamości i ról płciowych, w monitorowaniu i ocenach stosujemy zasady feminizmu.

4. MINIMALNE WYMOGI INSTYTUCJONALNE

Wdrażanie Standardów dotyczących sytuacji kryzysowych w odniesieniu do płci będzie zawsze zależec od konkretnej sytuacji. Jednak aby zapewnić spójność w konfederacji, przyjęliśmy minimalne wymogi, jakie każde biuro krajowe Oxfam powinno spełniać:

- 1 **Stosowanie wszystkich polityk i procedur Oxfam** w kwestii równości płci, jak i feministycznej kultury organizacyjnej.
- 2 **Przeznaczanie co najmniej 15% funduszy** na kwestie płci w sytuacjach kryzysowych.
- 3 **Zarządzanie reakcją na kwestię płci oraz monitoringiem i oceną tych działań**, w tym celami dotyczącymi kwestii płci dla wszystkich pracowników i pracowniczek.
- 4 **Formalne i nieformalne przestrzenie** (np. kręgi i sesje refleksji) **oraz struktury** (np. zespoły lub wirtualne grupy partnerskie) przeznaczone do refleksji i nauki o kwestii płci i włączeniu społecznym.
- 5 **Stąa nauka na temat zagadnień płci dla całego personelu i wszystkich partnerów**, np. szkolenia, coaching, mentoring i uczenie się podczas pracy.
- 6 **Zajmujący się kwestią płci zespół we wszystkich lokalizacjach**, z jasno określonymi relacjami sprawozdawczymi i metodami pracy nad aspektami sprawiedliwości płciowej oraz sytuacji kryzysowych a płci; zespół ten oraz inne zespoły i struktury – w tym specjaliści i specjalistki ds. płci oraz Zespół GHT ds. Płci – muszą mieć sprecyzowane ramy współpracy.
- 7 **Formalne i/lub nieformalne mechanizmy doradcze i opiniotwórcze** z udziałem ruchów kobiecych oraz lokalnych organizacji działających na rzecz praw kobiet i prowadzonych przez kobiety.
- 8 **Formalne i nieformalne partnerstwo z feministycznymi organizacjami działającymi na rzecz praw kobiet oraz prowadzonymi przez kobiety**, znajdujące się w centrum działań.
- 9 **Analizy pozycji społecznej ze względu na płeć** jako podstawa i uzasadnienie wszelkich działań. Niezbędna jest również cykliczna analiza „Gender Snapshot” na poziomie krajowym. Powinna ona zawierać:
 - a. informacje o prawach i politykach krajowych dotyczących równości płci;
 - b. opis lokalnych norm i zwyczajów;
 - c. segregowane według kryterium płci dane na temat dostępu do zasobów i struktur decyzyjnych oraz władzy nad nimi; jak i
 - d. opis potrzeb, możliwości i aspiracji kobiet, mężczyzn oraz różnorodnych osób SOGIESC.
- 10 **Proaktywność w międzyagencyjnej koordynacji** i pracy na rzecz bezpiecznych przestrzeni dla lokalnego feministycznego społeczeństwa obywatelskiego oraz innych niezależnych podmiotów humanitarnych.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1: ZASADY FEMINIZMU

Podział władzy: Dostrzegamy, że nasza organizacja opiera się na wpływach i przywilejach. Staramy się kwestionować nierówny podział władzy i aktywnie umożliwiamy przywództwo ludności Globalnego Południa – zwłaszcza kobietom oraz osobom o różnorodnej tożsamości płciowej, które dążą do równości płci.

Sfera osobista jest polityczna: Przyznajemy, że walka z patriachatem, białą supremacją, rasizmem, neoliberalizmem i kolonializmem – które ujawniają się pod wieloma postaciami. m.in. nadużywania władzy, wykluczenia i opresji – zaczyna się od kwestionowania swoich własnych zachowań i zmieniania ich. Jesteśmy nieodłączną częścią większych systemów. Nasze przekonania, działania, nastawienie i zachowania mogą umacniać niesprawiedliwe systemy albo prowadzić do równościowego świata. Transformacje osobiste, instytucjonalne i społeczne są więc wzajemnie powiązane. Rozumiemy, że żaden problem nie stanowi wyłącznie kwestii prywatnej.

Feminizm to globalny ruch lokalny: Feminizm – i jego różne formy – rozumiemy jako występujący na całym świecie ruch oporu, sprzeciwiający się patriachatowi. Przyjmujemy, że podmioty feministyczne są bardzo różnorodne, i rozumiemy, jak ważne jest, by poprzez nasze działania czy politykę nie kwestionować, powielać czy ignorować ich pracy. Uznajemy podejście lokalizacyjne i rozumiemy, iż jako podmiot międzynarodowy walczący o równość płci ponosimy w tej kwestii odpowiedzialność.

Nic o nas bez nas: Odpowiadamy za to, by nie traktować w sposób instrumentalny – czyli dla własnych celów używać lub przejmować – kwestii praw kobiet lub społeczności LGBTQ+. Ponad wszystko dążymy do tego, by osoby sojusznice oraz kobiety i osoby o różnorodnej tożsamości płciowej, których dotyczą nasze programy i wspierane przez nas kampanie, w pełni i bezpośrednio uczestniczyły w dotyczących ich procesach decyzyjnych. Staramy się również opowiadać za przestrzenią, w której osoby te mogą się wypowiadać i same tworzyć takie miejsca.

Kwestia mężczyzn i męskości: Feminizm jest dla każdego. W naszych działaniach skupiamy się na normach i strukturach płciowych, w tym na męskim przywileju i toksycznej męskości. Patriachaat najdotkliwiej oddziałuje na kobiety i osoby o różnorodnej tożsamości płciowej, ale może on być również szkodliwy dla mężczyzn.

Bez sprawiedliwości płciowej nie uda się osiągnąć sprawiedliwości ekonomicznej, społecznej czy ekologicznej: Aby wyeliminować wszelkie formy wykluczenia czy opresji, musimy zrozumieć, że postępy społeczne i gospodarcze są ze sobą silnie powiązane. Musimy więc zmienić myślenie na temat dobrostanu społecznego i skupić się na pozytywnych prawach: na pełnym udziale, pełnej emancypacji i pełnym uznaniu innych osób.

Różnorodność i inkluzywność – włączenie płci do głównego nurtu oraz analiza intersekcjonalna: Różnorodność nas cieszy – zachęcamy więc, by przyjąć propagujące ją podejście. Równocześnie sprzeciwiamy się wszelkim formom dyskryminacji, zarówno w naszej organizacji, jak i w społecznościach, z którymi pracujemy. Zdajemy sobie sprawę z tego, że jednowymiarowe problemy nie istnieją. Równość każdego to dla nas kwestia kluczowa, a „inny” czy „inna” nie znaczy „gorszy” lub „gorsza”. Bogactwo, jakie reprezentują różnorodne osoby, to dla naszej organizacji prawdziwy skarb.

Bezpieczeństwo: Naszym zdaniem każda osoba pracująca w naszej organizacji lub z nią ma prawo do bezpieczeństwa – zarówno fizycznego, jak i emocjonalnego – czy to w przestrzeni cyfrowej, czy realnej. Molestowanie, przemoc i wykorzystywanie seksualne, nękanie, mobbing oraz wszelkie inne formy nadużywania czyjejś pozycji są absolutnie niedopuszczalne. Poza tym wszyscy powinni wiedzieć, że mogą bezpiecznie zgłaszać wszelkie incydenty nadużywania czyjejś pozycji, że spotkają się wówczas z szacunkiem, a że my tak ważną sytuacją zajmiemy się niezwłocznie.

Troska i solidarność: Popieramy przestrzeń wolną od patriarchalnych hierarchii i norm. Zobowiązujemy się dostrzegać pozycję, jaką każdy z nas ma w społeczeństwie, szanując tym samym wszystko to, co różni nas od siebie nawzajem. Rozumiemy, iż dobrostan jednostki i samoopieka to kwestie kluczowe. Poszanowanie praw człowieka oraz praw innych osób odgrywa polityczną rolę. Gwarantuje to również skuteczność i trwałość naszej pracy i naszego dobrostanu. Zapewniamy, że, w duchu solidarności, będziemy troszczyć się o siebie nawzajem, szanować się, wspierać i sobie pomagać.

Rozwój oznacza wolność: Uznajemy, że zarówno my, jak i otaczające nas osoby jesteśmy wolni, by głosić swoje opinie i poglądy, bez obaw o odwet, cenzurę czy negatywne konsekwencje. Doceniamy autonomię jako formę sposobności do samodzielnego działania, a także możliwość podejmowania własnych decyzji. Rozumiemy jednak, że ponosimy za nie odpowiedzialność.

Likwidacja wszelkich form przemocy ze względu na płeć: Przemoc ze względu na płeć traktujemy jako jedną z najpowszechniejszych form łamania praw człowieka na świecie. Dążymy do silniejszej współpracy z organizacjami feministycznymi i działającymi na rzecz praw kobiet, a także z młodzieżą i mężczyznami. Wspólnie chcemy przekształcać normy społeczne, które powielają i normalizują przemoc. Naszym celem jest, by odpowiednie osoby były rozliczane ze swych czynów w stosunku do standardów międzynarodowych, a prawa i ustawy były opracowywane, wdrażane i oceniane przez pryzmat stosunku do przemocy ze względu na płeć. Wspieramy osoby, które przetrwały przemoc, w drodze ku uzdrowieniu.

Załącznik 2: CZTERY FILARY PODEJŚCIA HUMANITARNEGO OXFAM

Oxfam opiera swoje Podejście humanitarne na trendach w sektorze oraz na swoim zobowiązaniu do przeprowadzenia zmianom.

ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNOŚCI

Główną rolę w przetrwaniu kryzysu i odpowiedzi na niego odgrywają same społeczności. To oznacza:

Osoby dotknięte kryzysem potrzebują kontroli nad zasobami wykorzystywanymi do spełnienia swoich potrzeb.

Reakcja humanitarna musi opierać się na potrzebach, możliwościach i sprawczości osób, które zostały bezpośrednio dotknięte kryzysem.

Kwestie te powinny bazować na zrozumieniu dynamiki panującej w społeczeństwie, na jego systemach i strukturach.

Należy więc uważnie słuchać społeczności i z nimi rozmawiać.

Współpraca z różnymi warstwami społeczeństwa pozwala osiągać bardziej trwałe efekty.

W przeprowadzanych analizach należy jednak zastanowić się, jak mierzyć się z nierówną pozycją grup w społeczeństwie, tak by można było udzielać głosu osobom zmarginalizowanym i podatnym na niebezpieczeństwo.

BEZPIECZNE PROGRAMY

Oxfam chce czuwać, by działania humanitarne nieумыślnie nie wyrządziły nikomu krzywdy. To oznacza:

Zapobieganie i ograniczanie ryzyka, w tym wykorzystywania seksualnego i innych form przemocy ze względu na płeć.

Wyczulenie na kwestie konfliktowe i stosowanie się do zasad humanitarnych.

Zespoły działające w terenie muszą nieustannie aktywnie zarządzać ryzykiem.

Cały personel programu musi rozumieć, oceniać i monitorować zagrożenia.

Bezpieczne programy Oxfam przedstawiamy społecznościom i władzom regulującym nasze działania.

PARTNERSTWO I LOKALNE PRZYWÓDZTWO

Oxfam dąży do systemu humanitarnego opartego na współpracy i włączeniu społecznym. To oznacza:

Lokalne i krajowe grupy przewodzą działaniom, kształtując programy i wpływając na odpowiednie sektory.

Organizacje międzynarodowe dostrzegają mocne strony innych podmiotów i dopełniają się nawzajem, nie konkurując ze sobą.

Tworzenie przestrzeni na przywództwo lokalne i ograniczanie traktowania w naszych programach partnerów jedynie jako kontrahentów.

O ile to bezpieczne, jak najszybciej zrzekamy się pozycji przywódczych i operacyjnych w nagłych, początkowych sytuacjach kryzysowych.

Pomagamy społecznościom lepiej przygotowywać się na kryzysy i na nie reagować.

Oxfam będzie pośrednikiem przestrzeni i wpływów dla różnorodnych grup i sieci kontaktów.

PODEJŚCIE FEMINISTYCZNE

Oxfam chce zwalczać źródła nierówności oparte na normach płciowych. To oznacza:

Zobowiązanie do feministycznych przywództwa i praktyk.

Ciągłe przyglądanie się temu, jak nasza pozycja wpływa na nasze działania, oraz kto czerpie z niej korzyści, a kto nie.

Dostrzeganie czynników, na których opierają się nasze relacje i które mają na nie wpływ: płeć, wiek, kolor skóry, klasa społeczna, możliwości fizyczne, orientacja seksualna, wyznanie, pochodzenie etniczne i wykształcenie.

Korzystanie z samoświadomości, by zrozumieć podział władzy w społeczeństwie i dążyć do sprawiedliwości społecznej.

Dodatkowe dokumenty i informacje:

<https://compass.oxfam.org/communities/humanitarian/wiki/oxfams-humanitarian-approach>

Załącznik 3: GLOSARIUSZ

Analiza kwestii płci

Systematyczne gromadzenie i analizowanie informacji na temat różnic ze względu na płeć i stosunków społecznych między nimi w celu identyfikacji, zrozumienia i wyrównania nierówności między płciami. Analizę kwestii płci należy uwzględniać we wszystkich ocenach i analizach sytuacyjnych – inaczej działania humanitarne mogą pogłębić niesprawiedliwości i nierówności ze względu na płeć. W miarę możliwości taka analiza powinna przyczyniać się do większej równości płciowej i sprawiedliwych relacji między płciami.

Dane segregowane według kryterium płci

Dane zbierane na temat osób, a następnie dzielone według płci (biologicznej) w celu wskazania różnic między mężczyznami a kobietami. Dane te mogą również zawierać inne aspekty tożsamościowe, np. pochodzenie etniczne, klasę społeczną, kastę, wiek czy niepełnosprawność.

Dekolonizacja edukacji

Oxfam dostrzega, że globalny system humanitarny opiera się na hegemonicznych, kapitalistycznych, kolonialnych strukturach świata zachodniego, co przyczynia się do nierówności na szeroką skalę. Dekolonizacja edukacji ma na celu kwestionowanie tych systemów poprzez sposób ewaluacji wpływu naszej organizacji. Ponadto pilnujemy, by lekcje nie były narzucane lokalnym społecznościom, lecz by opierały się na ich własnej sprawczości. To długotrwały proces – w którym konfrontujemy się ze strukturami władzy i próbujemy je zmieniać – a nie pojedyncze wydarzenie.

Interseksjonalność

Koncept pozwalający zrozumieć, w jaki sposób aspekty tożsamości społecznej i politycznej danej osoby łączą się ze sobą i tworzą różne metody dyskryminacji i odczuwania przywilejów. Interseksjonalność zakłada, że różne rodzaje opresji – takie jak rasizm, seksizm czy homofobia – nie działają w oderwaniu od siebie nawzajem. Przenikają się one, tworząc w ten sposób interseksjonalne formy dyskryminacji.

Niebinarność

Ogólny termin stosowany względem osób, które nie odnajdują się w binarnym podziale płci i nie utożsamiają się ani jako mężczyźni, ani jako kobiety. Bez względu na swoją charakterystykę płci biologicznej osoby te odcinają się od tradycyjnych ról płciowych. Tożsamość niebinarna nie koreluje z daną orientacją seksualną. Osoby niebinarne często używają zaimków innych niż „on” czy „ona”. Mogą to być np. „ono” lub „onu”. Zaimki niebinarne stosowane w różnych językach będą się różnić. W angielskim często używa się np. zaimka „they” w liczbie pojedynczej. Uznanie różnorodności płciowej pozwala identyfikować różne potrzeby – i tworzyć względem tych potrzeb plany – które w przeciwnym razie pozostawałyby pomijane.

Niezależne programy na rzecz płci

Programy humanitarne, których głównym i jedynym celem jest postępowanie w kwestii sprawiedliwości płciowej oraz rozwój umiejętności kobiet i dziewcząt do domagania się swoich praw i korzystania z nich.

Organizacja działająca na rzecz praw kobiet

Autonomiczna lokalna lub krajowa organizacja obywatelska, która dąży do osiągnięcia sprawiedliwości płciowej. Może być to zarejestrowana organizacja formalna lub mała, niezarejestrowana nigdzie grupa prowadzona przez kobiety.

Organizacja prowadzona przez kobiety

Autonomiczna lokalna lub krajowa organizacja, której przewodzą kobiety. Celem jej działań nie muszą być sprawiedliwość płciowa ani prawa kobiet. Sam fakt prowadzenia przez kobiety sprawia, że organizacja przeciwstawia się patriarchalnym normom.

Organizacja zajmująca się kwestią płci.

Organizacja, której cele, założenia, programy i działania odnoszą się do praw kobiet i równości płci. Przewodzić im mogą – ale nie muszą – kobiety.

Osoba queerowa

Termin używany przez osoby, które odrzucają konkretne etykiety stosowane do opisywania orientacji romantycznej, seksualnej i/lub tożsamości płciowej.

Patriarchat

System męskiego autorytetu, w którym legitymuje się opresję instytucji politycznych, społecznych, gospodarczych, prawnych, kulturowych, religijnych i militarnych wobec kobiet i różnorodnych osób SOGIESC. Mężczyźni kontrolują dostęp do zasobów i korzyści w sferze prywatnej i publicznej, uzasadniając obowiązujący system patriarchalną ideologią męskiej dominacji.

Płeć biologiczna (ang. sex)

Anatomiczne, genetyczne, hormonalne i inne cechy, które odgrywają rolę w procesach reprodukcyjnych i rozwojowych. Orientacyjny termin klasyfikacyjny używany, by identyfikować ludzi jako mężczyzn lub kobiety (czasami też jako osoby o płci nieokreślonej lub osoby interpłciowe). Zwykle płeć biologiczna odpowiada płci przypisanej przy urodzeniu.

Płeć kulturowa (ang. gender)

Spółeczna i kulturowa konstrukcja norm i zachowań przypisywana ludziom na podstawie ich płci określonej przy urodzeniu. Osoba uczy się konkretnych cech, które z czasem można jednak przekształcać. Płeć w tym znaczeniu rozumieć można również jako tożsamość – płeć, z jaką identyfikuje się dana osoba, może odpowiadać tej, która została jej przypisana przy urodzeniu. Jednak wcale tak być nie musi, jak np. w przypadku osób transpłciowych lub niebinarnych.

Praktyczne i strategiczne potrzeby płciowe

Potrzeby praktyczne odnoszą się do potrzeb mężczyzn i kobiet opartych na ich tradycyjnych rolach płciowych. Potrzeby strategiczne mają na celu transformację relacji między płciami. Zwykle są więc one długoterminowe i niematerialne: mogą to być zmiany w relacjach, rolach i obowiązkach każdej z płci. Na przykład: angażowanie kobiet w dyskusję na temat poprawy dostępu do wody w obozowiskach pomaga sprostać praktycznym potrzebom kobiet chodzących do wodopoju (ułatwia to sytuację kobiet, ale nie kwestionuje założenia, że to kobieta powinna przynosić wodę). Zwiększanie udziału kobiet w decydowaniu na temat dystrybucji wody w obozowisku odpowiadałoby na strategiczne potrzeby płciowe – kobiety miałyby wówczas wyższą pozycję społeczną, co kwestionowałoby ich tradycyjne role płciowe. Zaspokajając praktyczne potrzeby kobiet, stawiamy pierwszy krok ku sprostaniu strategicznym potrzebom płciowym.

Przemoc ze względu na płeć

Przemoc wobec osoby motywowana jej płcią. Najczęściej jest to taka przemoc spotyka kobiety. Prowadzi ona do urazów fizycznych, seksualnych lub psychologicznych albo zwiększa ich prawdopodobieństwo. W ramach takiego rodzaju przemocy występują groźby, że do niej dojdzie, stosowanie przymusu lub nieuzasadnione pozbawianie wolności – zarówno w przestrzeni publicznej, jak i prywatnej.

Równość płci

Sytuacja, w której kobiety, mężczyźni i osoby niebinarne mają ten sam status oraz równe warunki, obowiązki i szanse w kontekście pełni praw człowieka i realizacji potencjału. Wszystkie te osoby mogą wówczas czerpać z tych aspektów w ten sam sposób.

Równowaga płci

Równa liczba kobiet, mężczyzn i osób niebinarnych biorących udział w działaniach lub strukturach organizacji, np. w komitetach lub strukturach decyzyjnych.

SOGIESC (orientacja seksualna, tożsamość i ekspresja płciowa oraz cechy płci biologicznej)

Termin uznany w sektorze humanitarnym jako odnoszący się do praw osób, których orientacja seksualna, zachowanie oraz tożsamość i/lub ekspresja płciowa różnią się od akceptowalnych w danym kontekście „norm”.

Spojrzenie interseksjonalne

Interseksjonalne podejście pozwala sektorowi humanitarnemu skutecznie dążyć do sprawiedliwości płciowej. Pomocne są w tym analiza i zrozumienie wielu nakładających się na siebie barier systemowych oraz różnych form uprzedzeń opartych na czyjejś tożsamości. Podłożem dyskryminacji może być konkretna interseksja tożsamości danej osoby lub połączenie różnych rodzajów opresji (znane jako „dodatkowość”). Pierwszym przypadkiem może być na przykład kobieta z niepełnosprawnością, której korzystać z pełni praw reprodukcyjnych będzie trudniej niż kobiecie bez niepełnosprawności lub mężczyźnie z niepełnosprawnością – doznawana opresja wywodzi się więc konkretnie z interseksjonalności jej tożsamości. Przykładem dodatkowości: kobiety zwykle zarabiają mniej, a osoby z niepełnosprawnościami są rzadziej zatrudniane. Bycie kobietą z niepełnosprawnością stanowi więc podwójną trudność w znalezieniu dobrze płatnej pracy. Interseksjonalność i dodatkowość nie znaczą tego samego, ale mogą w podobny sposób ograniczać szanse kobiet.

Sprawiedliwe relacje między płciami

Koncept zakładający, że kobiety, mężczyźni i osoby niebinarne mają różne potrzeby i pozycję w społeczeństwie. Różnice te powinny zostać zidentyfikowane, a następnie wyrównane, by relacje między płciami były sprawiedliwe. Traktowanie wszystkich płci może być równe lub różne, ale w kontekście praw, korzyści, obowiązków i szans jest ono widziane jako ekwiwalentne.

Sprawiedliwość płciowa

Cel pełnej równości kobiet, mężczyzn i różnorodnych osób SOGIESC we wszystkich sferach życia. W efekcie kobiety i mężczyźni – wspólnie i na równych zasadach – biorąc pod uwagę własne interesy i priorytety, określają i kształtują politykę, struktury i decyzje, które mają wpływ na życie poszczególnych osób oraz całego społeczeństwa. Założenia sprawiedliwości płciowej polegają na definiowaniu i stosowaniu praw obywatelskich, politycznych, gospodarczych i społecznych z perspektywy płci.

Szczególna podatność na zagrożenia

Niezwykle bezbronne osoby, grupy lub społeczeństwa. W kontekście sytuacji kryzysowej termin ten odnosi się do splotu wielu czynników społecznych w danej sytuacji (np. płeć, wiek, klasa społeczna, kasta, wyznanie, plemię czy położenie geograficzne).

Transformacja

Fundamentalna, trwała zmiana. W dążeniach Oxfam ku sprawiedliwości płciowej transformacja odnosi się do fundamentalnej zmiany w strukturach i kulturze społeczeństwa.

Transformatywne przywództwo feministyczne

Ludzie stosujący w swym rozumieniu sprawiedliwości społecznej perspektywę i wartości feministyczne. Takie osoby zmieniają siebie same i społeczeństwo, tak by używać swoich pozycji, zasobów i umiejętności do włączających, wolnych od opresji struktur i procesów. Transformatywne przywódcynie i przywódcy feministyczni dążą do mobilizacji otoczenia za sprawą programów opartych na zmianie społecznej, kulturowej, gospodarczej i politycznej. Ich nadrzędnym celem jest równość i prawa człowieka dla każdej osoby.

Włączenie płci do głównego nurtu

Strategia, której celem jest równość płci i postępy w prawach kobiet. Polega ona na zapoznawaniu się z obawami i doświadczeniami kobiet oraz na rozwijaniu potencjału i rozliczalności we wszystkich aspektach polityki i działań organizacji. W ramach takiej strategii opracowuje się i wdraża politykę i programy, rzecznictwo, kulturę organizacyjną oraz procesy przyznawania zasobów. Włączenie płci do głównego nurtu może prowadzić do głębokiej transformacji organizacji w kontekście równości płci.

Włączenie społeczne

Proces, w ramach którego za pomocą strategii dwutorowej (włączenie płci do głównego nurtu oraz ukierunkowane podejście mające na celu sprostanie konkretnym potrzebom i pokonanie trudności) staramy się zapewnić równość szans. Wówczas wszyscy mogliby realizować swój pełny potencjał – bez względu na pochodzenie społeczne, płeć, wiek, miejsce zamieszkania, zawód, kolor skóry, pochodzenie etniczne, wyznanie, status obywatelski, niepełnosprawność, orientację seksualną, tożsamość płciową itd.

Wskaźnik równości płci i wieku (GAM)

Narzędzie opracowane przez Stały Komitet Międzyagencyjny (IASC) w celu udoskonalenia programów Koordynacji Pomocy Humanitarnej dot. sprawiedliwości płciowej. W ramach ankiety GAM uwidacznia się konkretne potrzeby danej populacji w oparciu o płeć, wiek i niepełnosprawność. Informacje prezentowane przez wskaźnik są pomocne podczas planowania, wdrażania i monitorowania projektu.

Wykorzystywanie seksualne i niegodziwe traktowanie w celach seksualnych

W kontekście udzielania pomocy w sytuacji kryzysowej termin ten oznacza nadużycia ze strony personelu humanitarnego względem osób beneficjentek. Wykorzystywanie seksualne to wszelki rodzaj używania czyjejś podatności na zagrożenia, pozycji lub zaufania w celach seksualnych. Może ono wiązać się z korzyściami finansowymi, społecznymi lub politycznymi. Członek personelu może np. prosić osobę beneficjentką o seks w zamian za środki pomocowe lub inne zasoby humanitarne. Niegodziwe traktowanie w celach seksualnych oznacza faktyczne przekraczanie granic fizycznych w kontekście seksualnym lub zagrożenie takim zachowaniem. Może objawiać się ono w formie niestosownego dotyku, zarówno z użyciem siły, jak i w warunkach nierównej pozycji lub przymusu. Do takiego zachowania zaliczają się seksualne komentarze, gesty i kontakt fizyczny.

Wzmacnianie pozycji kobiet

Proces, w ramach którego kobiety – jako jednostki i grupa – stają się świadome tego, jak pozycja społeczna wpływa na ich życie, i zyskują pewność siebie pozwalającą im na kwestionowanie nierówności płciowych.

Załącznik 3: GLOSARIUSZ

1. C. Green. (2013). *Gender Issues in Conflict and Humanitarian Action*. Oxfam. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/gender-issues-in-conflict-and-humanitarian-action-305870/>
2. Oxfam. (2013). *Oxfam Minimum Standards for Gender in Emergencies*. <https://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/oxfam-minimum-standards-for-gender-in-emergencies-305867>
3. Oxfam's Gender in Emergency Team. (2018). *Advancing women's rights and gender justice through a feminist principled approach to Oxfam's humanitarian work*. Wewnętrzny dokument roboczy.
4. Oxfam GB. (2019). *Feminist Principles at Oxfam*. https://www.oxfam.org.uk/documents/41/FEMINIST_PRINCIPLES_-_OGB.pdf
5. Oxfam Canada. (2019). *Making gender-transformative humanitarian action a reality*. P.2 <https://www.oxfam.ca/publication/gender-transformative-humanitarian-action/>
6. Oxfam (2019). *The Humanitarian-Development-Peace Nexus: What does it mean for multi-mandated organizations?* <https://policy-practice.oxfam.org/resources/the-humanitarian-development-peace-nexus-what-does-it-mean-for-multi-mandated-o-620820/>
7. Edge Effect. (bdw). *The Only Way is Up: Monitoring and Encouraging Diverse SOGIESC Inclusion in the Humanitarian and DDR Sectors*. <https://www.edgeeffect.org/project/0022/>
8. Projekt „Women and Girls rebuilding Iraq” prowadzi w Iraku organizacje Oxfam, Global Affairs Canada, Youth Activity Organization oraz Iraqi Al-Amal Organization. <https://oxfam.qc.ca/en/initiative/international/iraq/>
9. Oxfam. (2014). *Transformative Leadership for Women's Rights. An Oxfam guide. Understanding how Leadership can Create Sustainable Change that Promotes Women's Rights and Gender Equality*. <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/317242/ml-transformative-leadership-womens-rights-220514-en.pdf>

OXFAM